

СТАНОВИЩЕ
на дисертационен труд
с автор докторант Светлана Димитрова Аврионова, катедра
„Финанси кредит“ при СА „Д. А. Ценов“

Изготвено от проф. д-р Стоян Проданов с научна специалност 05.02.05 „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка“, регистриран в НАЦИД от 01.12.2018 г., член на Научно жури, определено със Заповед №1158/23.10.2024 г. на Ректора на СА „Д. А. Ценов“ – Свищов

Форма на докторантура: Докторант редовна форма

Водеща обучението катедра: Катедра „Финанси и кредит“

Научен ръководител: Проф. д-р Румяна Лилова, катедра „Финанси и кредит

Докторска програма: „Финанси, парично обращение, кредит и застраховка“ (Финанси)

Уважаеми колеги,

Темата на дисертацията на докторант Светлана Димитрова Аврионова е „Икономически и социални ефекти от пандемията COVID-19 върху данъчните приходи в България“. Настоящото становище е разработено в съответствие с изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България - ЗРАСРБ, Правилника за прилагане на ЗРАСРБ - ППЗРАСРБ и Правилника за вътрешния ред на Стопанска академия "Д. А. Ценов".

1. Обща информация за докторанта

Докторант Светлана Димитрова Аврионова се е обучавала по докторска програма към катедра "Финанси и кредит" на СА „Д. А. Ценов“ по научна специалност "Финанси, парично обращение, кредит и застраховка (Финанси)". Научен ръководител е проф. д-р Румяна Лилова.

2. Общо представяне на дисертационния труд, преценка на формата и структурата на дисертационния труд.

Представената за оценяване дисертация е изготвена в класическа структура от три глави. В увода е развита проблемната област на изследване, както следва: актуалност, обект, предмет, теза, цел, задачи, работни хипотези и методология на изследването.

Дисертационният труд е в обем от 236 стандартни страници, вкл. 198 страници основен текст. Структурирана е във въведение, три глави, заключение, литература и приложения. В изложението са представени 23 фигури и 8 таблици. Библиографията съдържа 125 източника. В заключението са представени основните резултати от дисертационния труд. Библиографската справка е по АРА-стил. Коректно са изпълнени изискванията за библиографско цитиране и библиографско описание и е приложена декларация за оригиналност на изследването.

За обект на дисертационния труд се определят данъчните приходи в България и страните-членки на ЕС, а за негов предмет – инструментариума за оценка въздействащите състоянието на данъчните приходи на България и страните-членки на ЕС фактори.

Изследователската теза на настоящия дисертационен труд е: в условията на динамична социално-икономическа среда, породена от пандемията Covid-19, България запазва стабилни бюджетни постъпления от данъчни източници, в отсъствието на индивидуална и съвкупна обусловеност между тях и основните икономически, фискални и социални индикатори, оказващи въздействие върху динамиката им, характерни за останалите страните-членки на ЕС. Разкритите сходни характеристики между нашата страна и други пет страни-членки на ЕС (Австрия, Белгия, Люксембург, Дания, Унгария) следва да повлияе планирането на постъпленията от данъчни приходи в перспектива, при сходна икономическа конюнктура.

Целта на разработката е да изследва социално-икономическия ефект, който оказва пандемията от Covid-19 върху постъпленията от данъчни

приходи в България, фокусирайки се върху проблемите, свързани с обосноваване значимостта и възможностите за макроикономическо въздействие посредством данъчния инструментариум; оценяване националните и европейски подходи (практики) за противодействие на кризата и преодоляване дългосрочното въздействие на пандемията от Covid19 и разкриване факторната обусловеност на постъпленията от данъчни източници с оглед планиране постъпленията от данъчни приходи в условията на динамична социално-икономическа среда.

В дисертацията са поставени следните основни задачи, формиращи релевантна структура на дисертацията. Задачите включват:

1. Да се направи анализ на различните виждания за ролята на данъците в съвременния свят и тяхното макроикономическо въздействие при икономически сътресения, като основа за тяхното позициониране в рамките на данъчната и фискалната политика.

2. Да се проучат практиките в европейските страни за справяне с дългосрочните последици от пандемията Covid-19 и на базата на това да се оценят националните мерки за противодействие на кризата в България.

3. Да се анализират тенденциите в изменението на данъчните приходи в ЕС, като се оцени влиянието на пандемията Covid-19 върху тях чрез макроикономически, фискални и структурни показатели.

4. Да се изгради иконометричен модел, който да оцени факторите, влияещи на данъчните приходи в страните от ЕС в условия на динамична социално-икономическа среда.

5. Да се прогнозират бъдещите данъчни приходи в ЕС, базирани на установените фактори, и да се изведат препоръки за планиране на данъчната политика в бъдеще.

3. Научна и съдържателна оценка на разработката

Научната разработка, разгледана в дисертационния труд, се отличава със своята актуалност и релевантност спрямо съвременните глобални

събития, като пандемията Covid-19, и нейното въздействие върху икономическите и социални системи.

Темата на дисертацията е изключително актуална, тъй като пандемията предизвика сериозни сътресения върху публичните финанси и икономиката в световен мащаб. Разглеждането на социално-икономическите ефекти от кризата върху данъчните приходи в България е не само важен, но и навременен анализ, тъй като засяга едно от основните предизвикателства, пред които се изправят държавите в условия на глобални кризи. Анализът на влиянието върху данъчната политика е ключов елемент за създаването на устойчива икономическа рамка в бъдеще.

Методологическият подход на дисертацията е структуриран и добре дефиниран. Използването на различни методи като исторически анализ, сравнителен и критичен анализ, количествен и графичен анализ предоставя широкообхватен поглед върху проблематиката. Приложените иконометрични модели, базирани на емпирични данни, добавят научна тежест към изследването, като подпомагат разбирането на въздействието на социално-икономическите рискове върху данъчните приходи.

Изследването има добре дефиниран обхват и ясно поставени ограничения. Фокусът върху данъчните приходи в България и ЕС в контекста на пандемията Covid-19 е подходящо стеснен, което позволява дълбочинно изследване на темата. Подборът на страните за сравнителен анализ (Западна и Централна Европа, Скандинавия и Балканите) е добре обоснован, като същевременно са отчетени и специфичните условия в България.

Структурата на дисертацията е класическа, като включва теоретична, методологическа и емпирична част, което придава на разработката логическа последователност. В Глава първа е направен детайлен анализ на данъчната политика в теоретичен контекст, което изгражда основата за емпиричните изследвания в следващите глави. Глава втора предлага задълбочен анализ на европейските практики и националните мерки за

преодоляване на дългосрочните ефекти от пандемията върху данъчните приходи, а Глава трета представя резултати от иконометрично моделиране, които обобщават възможностите за прогнози и планиране на данъчните приходи в динамична социално-икономическа среда.

4. Научни и научно-приложни приноси в дисертационния труд.

Дисертационният труд предлага открити приноси в областта на данъчната политика, като добавя авторовия поглед върху ролята на държавата в условия на извънредни обстоятелства като пандемията Covid-19. Особено ценен е приносът на анализа на социално-икономическите ефекти върху данъчните приходи в България, както и предложението за методика за прогнозиране на приходите в бъдеще въз основа на факторната обусловеност. Потвърждавам изведените от докторанта приноси с потенциал да бъдат използвани в процеса на стратегическо планиране на държавните финанси:

1. Извършен е обстоен анализ на водещите изследвания относно ролята и значението на данъците за националната икономика и икономическия растеж, като е обоснована актуалността на проблемите, свързани с дискреционната и недискреционната държавна политика.

2. Обосновани са възможностите за макроикономическо въздействие чрез данъчната политика в условията на икономически сътресения, като са систематизирани и емпирично потвърдени факторите, които влияят на данъчните приходи в страните-членки на ЕС.

3. Проучени са и систематизирани антициклични мерки, прилагани в избрани страни-членки на ЕС, включително България, за преодоляване на дългосрочните последици от пандемията Covid-19, като е направен сравнителен анализ на българските и европейските практики.

4. Анализирани са тенденциите в изменението на данъчните приходи в ЕС в периода 2002-2021 г., като са установени причинно-следствени връзки и тенденции, свързани с чувствителността на данъчните приходи към

промените в икономическата конюнктура.

5. Чрез иконометричен модел са изследвани факторите, които влияят на данъчните приходи в страните-членки на ЕС, като е определена тяхната значимост в условията на пандемията Covid-19.

6. Разработена е методика за прогнозиране на данъчните приходи за следващите 5 години въз основа на иконометричния модел, което може да бъде полезно за планиране в следпандемичната икономическа среда.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Докторантът е автор на 4 публикации по темата на дисертационния труд, в това число две статии и два научни доклада, които са доказателство за умението да се популяризират авторските идеи сред общността. Три от публикациите са самостоятелни, а една е в колектив, публикувана на международна конференция (87th International Scientific Conference on Economic and Social Development - "Economics, Management, Finance and Banking").

6. Оценка на автореферата

Представеният автореферат от докторант Светлана Аврионова представя успешно в качествен и количествен аспект постигнатото в дисертационния труд. Чрез него авторът потвърждава умението да анализира и синтезира, да систематизира изводи и препоръки.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Нямам съществени критични бележки и препоръки, бих поставил за дискусия следните въпроси:

1. Какви конкретни препоръки могат да бъдат изведени въз основа на иконометричния модел за подобряване на устойчивостта на данъчните приходи в България при бъдещи кризи, като се има предвид ограничената им чувствителност спрямо икономическите, фискалните и социалните индикатори?

2. Използвайки сравнителния анализ на антицикличните мерки, разработен в дисертацията кои от мерките смятате, че могат да бъдат адаптирани и прилагани по-ефективно в националната данъчна политика, за да се минимизират дългосрочните икономически и социални последици от глобални кризи?

8. Обобщено заключение и оценка:

В заключение, дисертационният труд на докт. Аврионова представлява открити принос към научните изследвания в областта на публичните финанси и данъчната политика. Трудът е добре структуриран, методологически силен и подкрепен с емпирични данни и анализи, което го прави полезен за академичната и професионалната общности. Той предлага както задълбочени теоретични разсъждения, така и конкретни предложения за справяне с икономическите предизвикателства в следпандемичната епоха. В заключението са представени основните резултати от дисертационното изследване, като са направени обобщения и изводи. Приложени са справки с таблици и фигури, както и списък на използваната литература, оформен според стиловете изисквания на АРА.

Представеният дисертационен труд за образователната и научна степен „доктор“ притежава изискваните по Правилника за РАС в СА „Д. А. Ценов“ количествени и качествени характеристики и показва, че кандидатът притежава задълбочени теоретични знания и капацитет за самостоятелни научни изследвания. Изразявам своето позитивно заключение „ЗА“ присъждането на образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.8 „Икономика“, докторска програма „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка“ (Финанси) на докт. Светлана Димитрова Аврионова.

10.12.2024 г.

Рецензент:

/Проф. д-р Стоян Проданов/